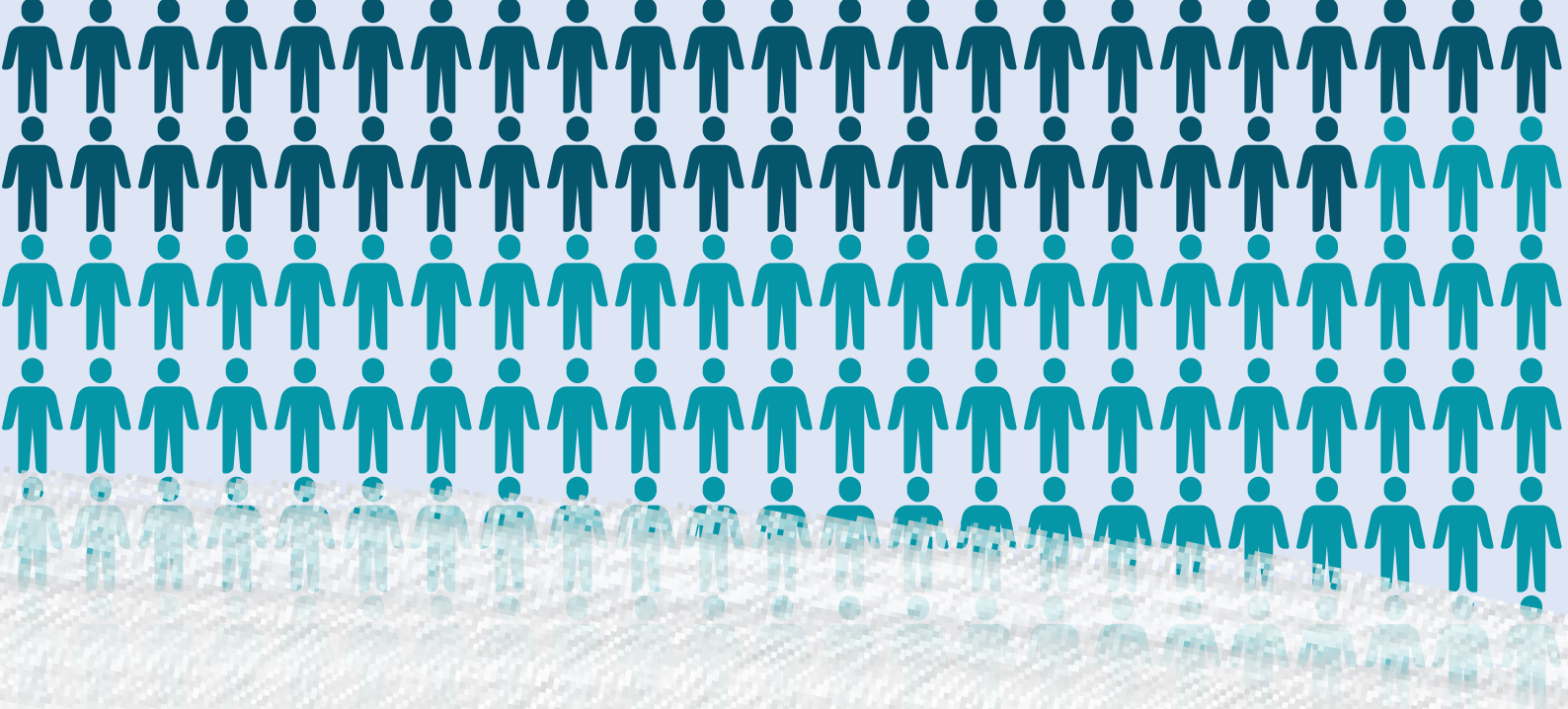

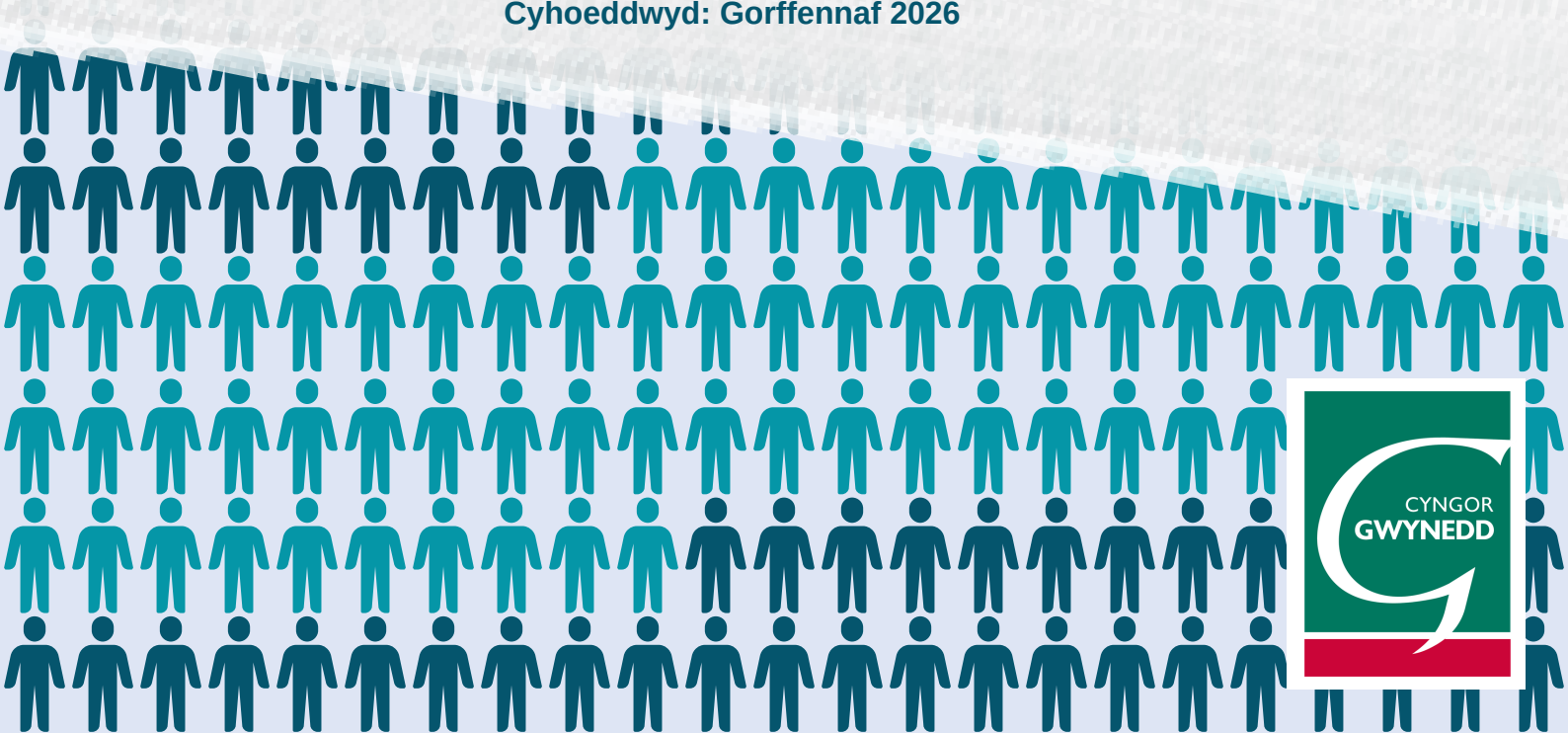
LLECHEN LÂN

GWASANAETHAU CYMDEITHASOL POBL HYN I'R DYFODOL

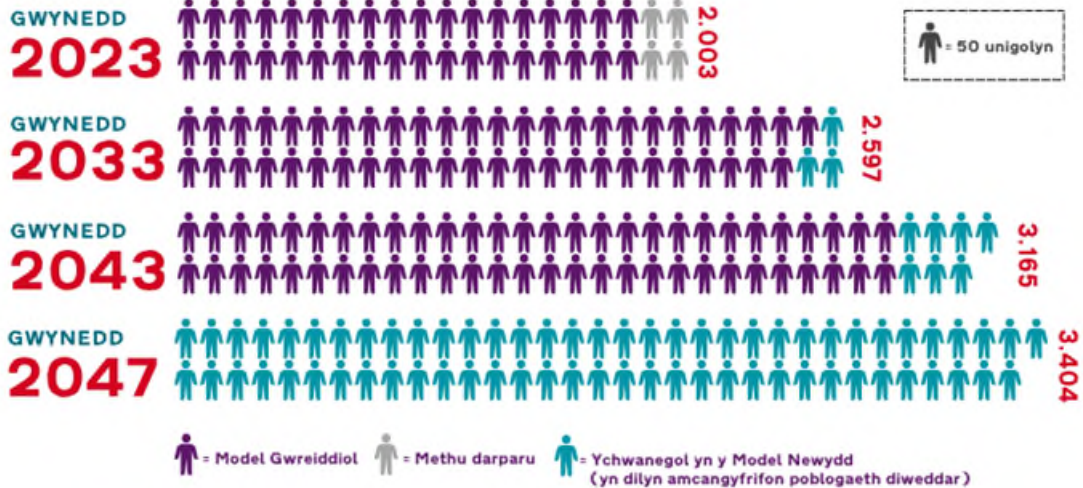
Awduron: Jessica Mullan, Manon Pritchard, Elin Jones, Emyr Edwards, Gwyn Llŷn Parry, Lois Owens, Alun Williams, Aled Davies, Mari Wynne Jones, Dylan Owen

DIWEDDARIAD DATA 2026

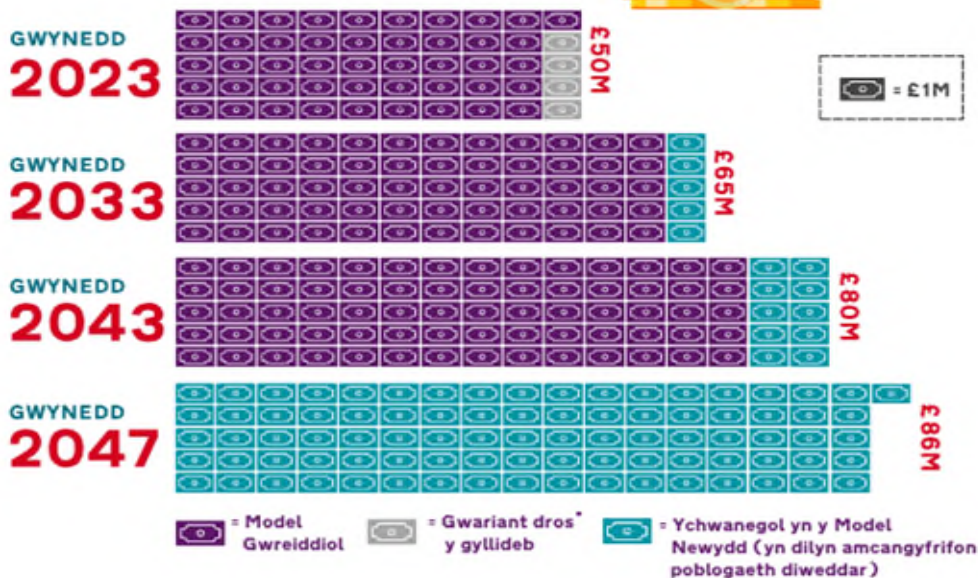
Cyhoeddwyd: Gorffennaf 2026

Y GWEITHLU FYDD EI ANGEN I DDARPARU GOFAL

Y CYLLID FYDD EI ANGEN I DDARPARU GOFAL CARTREF, PRESWYL A NYRSIO

*Nid yw'r ffigyrau hyn yn cynnwys chwyddiant

Tabl Cynnwys

Cefndir	4
Rhan 1: Diweddariad Data	5
Dull a Rhagdybiaethau:	5
Amcanestyniadau Poblogaeth Oedran 65+:	6
Diweddariad amcanestyniadau heb ymyrraeth:	9
Gofal Preswyl / Nyrsio (Heblaw Dementia)	10
Gofal Preswyl / Nyrsio (Dementia)	12
Gofal Cartref	14
Staffio:	16
Cyllid:	18
Crynodeb Diweddariad Data:	21
Rhan 2: Dulliau Arloesol	22
Y 'Mitigations' / Dulliau Arloesol	22
Taliadau uniongyrchol	23
Teleofal/technoleg	23
Tai gofal ychwanegol	23
Diweddariad gweithio tuag at y cymedr gwledig	24
Rhan 3: Diweddariad Rhaglen Waith	26
Rhan 4: Camau Nesaf	27
Llyfryddiaeth:	28
Atodiad 1: Data Cyllid cefndirol i rhan 2	29

Cefndir

Cyhoeddodd Cyngor Gwynedd yr adroddiad [Llechen Lân](#) ym mis Medi 2024. Tynnodd yr adroddiad sylw at y pwysau a ragfynebwyd i wynebu Cyngor Gwynedd dros yr 20 mlynedd nesaf. Cyfeiriodd yn bennaf at heriau fyddai'n wynebu gwasanaethau cymdeithasol (gwaith henoed) Cyngor Gwynedd, ond yn ehangach nodwyd y pwysau cynyddol ar bob adran (e.e. Tai, Cyllid, Addysg, Economi) a thrigolion Gwynedd.

Wrth gyhoeddi'r adroddiad cyntaf, nid oedd modd defnyddio'r rhagamcanion poblogaeth ddiweddaraf oherwydd oedi gan Lywodraeth Cymru wrth eu cyhoeddi. Seiliwyd data'r adroddiad ar amcanestyniadau poblogaeth sail-2018, wedi eu haddasu rhywfaint i adlewyrchu'r lleihad ym mhoblogaeth Gwynedd yng Nghyfrifiad 2021.

Erbyn hyn mae'r Llywodraeth wedi cyhoeddi'r rhagamcanion poblogaeth diweddaraf, ac felly nod cyntaf yr adroddiad byr yma yw diweddarau'r model gyda'r rhagamcanion poblogaeth newydd. Bydd manylion y diweddariad hwn yn cael eu dangos yn llawn yn rhan 1 o'r adroddiad. Yn fyr, mae'r data newydd yn cadarnhau cyfeiriad cyffredinol y rhagamcanion blaenorol ond yn rhagweld hyd yn oed mwy o gynnydd yn y boblogaeth hynaf yng Ngwynedd. Os yw anghenion gofal yn aros yn gyson y rhagamcan yw y bydd angen mwy o ofal na ddisgwyliwyd yn y model gwreiddiol.

Yr ail nod yw rhoi diweddariad ar yr argymhellion a amlygwyd ar ddiwedd yr adroddiad Llechen Lân gwreiddiol. Mae bron i ddwy flynedd wedi mynd heibio ers i'r adroddiad gwreiddiol gael ei gyhoeddi, felly mae'n amser addas i adlewyrchu ar y gwaith sydd wedi'i wneud a'r gwaith sydd angen ei wneud. Bydd adran 3 yn diweddarau'r rhaglen waith.

Rhan 1: Diweddariad Data

Dull a Rhagdybiaethau:

Mae'r dull a'r rhagdybiaethau ar yr un sail â'r adroddiad gwreiddiol (Tudalen 16 o'r [adroddiad](#) ac Atodiad 1). Yr unig ddiweddariad i'r data yw'r amcanestyniadau poblogaeth. Does dim newid i sail y gwaelodlin a ddefnyddiwyd ar gyfer y model gwreiddiol (data oriau gofal ar sail cyfanswm oriau gofal wythnosol wythnos yn cychwyn Sul 7/5/2023; gwybodaeth gweithlu a chostau wedi'u cadw ar yr un sail â'r model gwreiddiol).

Cyhoedda Llywodraeth Cymru ragamcanion poblogaeth ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol bob ychydig o flynyddoedd. Cyhoeddwyd y rhagamcanion diweddaraf yn Nhachwedd 2025, yn seiliedig ar ddata poblogaeth 2022 ac felly yn cymryd i ystyriaeth y gwahaniaethau ddaeth i'r amlwg yng Nghyfrifiad 2021 yn ogystal ag unrhyw newidiadau demograffig eraill ers cyhoeddi'r rhagamcanion blaenorol oedd ar sail 2018. Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn cyhoeddi rhagamcanion poblogaeth cenedlaethol ar gyfer Cymru yn amlach na hyn (gyda'r diweddariad diwethaf yn Ebrill 2026) ond dim ond bob ychydig o flynyddoedd y gwneir ymarferiad pellach ar y rhain gan Lywodraeth Cymru i'w dadelfennu fesul ardal awdurdod lleol.

Fel gyda'r adroddiad Llechen Lân gwreiddiol, mae'n bwysig cofio mai model yw hwn, sy'n defnyddio'r wybodaeth orau sydd ar gael er mwyn cynhyrchu amcangyfrifon lefel-uchel o'r galw am wasanaethau gofal pobl hŷn i'r dyfodol. Dylid ymdrin â'r canlyniadau fel rhagamcan o'r hyn allai ddigwydd yn hytrach na chyfrifiad manwl-gywir; mae'n bosib bydd angen diweddarau'r rhagolygon i'r dyfodol yng ngoleuni profiad, neu gynnal ymchwil pellach i gadarnhau rhai agweddau.

Yn niwedd Ebrill 2026 rhyddhawyd amcanestyniadau poblogaeth sail 2024 ar gyfer Cymru gyfan gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS). Nid oes data cyfatebol wedi cael ei ryddhau ar gyfer Gwynedd. Er fod newidiadau sylweddol i'w gweld rhwng amcanestyniadau sail 2022 a sail 2024 ar gyfer y boblogaeth gyfan yng Nghymru, mae'r canran newid yn debyg ar gyfer y grŵp oed hynaf (80 oed a hŷn) sydd â'r anghenion gofal uchaf. Ar y sail yma, mae'n gwneud synnwyr i barhau gyda'r diweddariad o ddata Gwynedd ar sail amcanestyniadau poblogaeth sail 2022.

Amcanestyniadau Poblogaeth Oedran 65+:

Dengys yr amcanestyniadau diweddaraf fwy o gynnydd na'r amcanestyniadau gwreiddiol yn yr oedrannau hynaf yng Ngwynedd dros y deg ac ugain mlynedd nesaf.

Nodyn i'w gofio - oherwydd natur amcanestyniadau poblogaeth, maent yn fwy dibynadwy yn y 10 mlynedd gyntaf a mwy ansicr yn y tymor hwy.

Dangosodd yr ymchwiler Llechen Lân wreiddiol fod yr angen am ofal yn cynyddu gydag oedran, ac felly ei bod yn ddefnyddiol gwahanu'r boblogaeth yma i ddau grŵp oed, sef 65 i 79 oed a 80 oed ac hŷn. Ac mae'r cynnydd mwy yma yn y boblogaeth yn cael ei ragweld ar gyfer y ddau grŵp oed 65 i 79, a 80 a hŷn.

Yn ogystal, mae'r amcanestyniadau diweddaraf yn ymestyn tan y flwyddyn 2047 ac yn dangos - o ran y grŵp hynaf (80+) yn benodol, y rhagwelir cynnydd pellach o fewn y grŵp oedran yma y tu hwnt i gyfnod amser y model Llechen Lân wreiddiol.

Esbonia'r Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) beth yw'r rhesymau y tu ôl i'r tueddiadau yma:

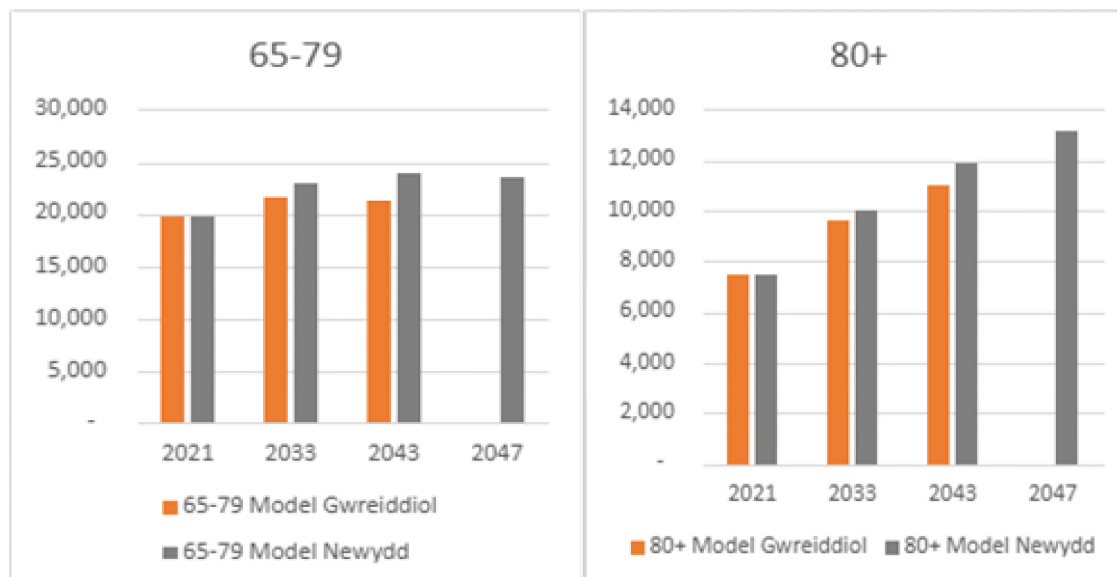
- Gwelwyd nifer uwch na'r arfer o enedigaethau ar ôl yr ail ryfel byd ac yn y 60au. Erbyn 2032, bydd yr unigolion hyn a anwyd ar ôl yr ail ryfel byd o gwmpas 85 oed a'r rhai a anwyd yn y 60au o gwmpas 67 oed.
- Erbyn 2047, gyda'r nifer uwch o bobl a aned yn y 60au nawr yn eu 80au, bydd disgwyl i fwy o bobl fod yn y grwpiau oedran hŷn; mae hefyd disgwyl bydd cynnydd mewn disgwyliad oes.

Mae'r tablau a'r graffiau isod yn dangos hyn yn fwy manwl.

- **Cymhariaeth poblogaeth (Nifer):**

Tabl 1 – Amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed ([Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru](#))

	65-79		80+	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2021	19,823	19,823	7,451	7,451
2033	21,768	23,006	9,601	10,000
2043	21,315	24,029	11,042	11,930
2047		23,604		13,192

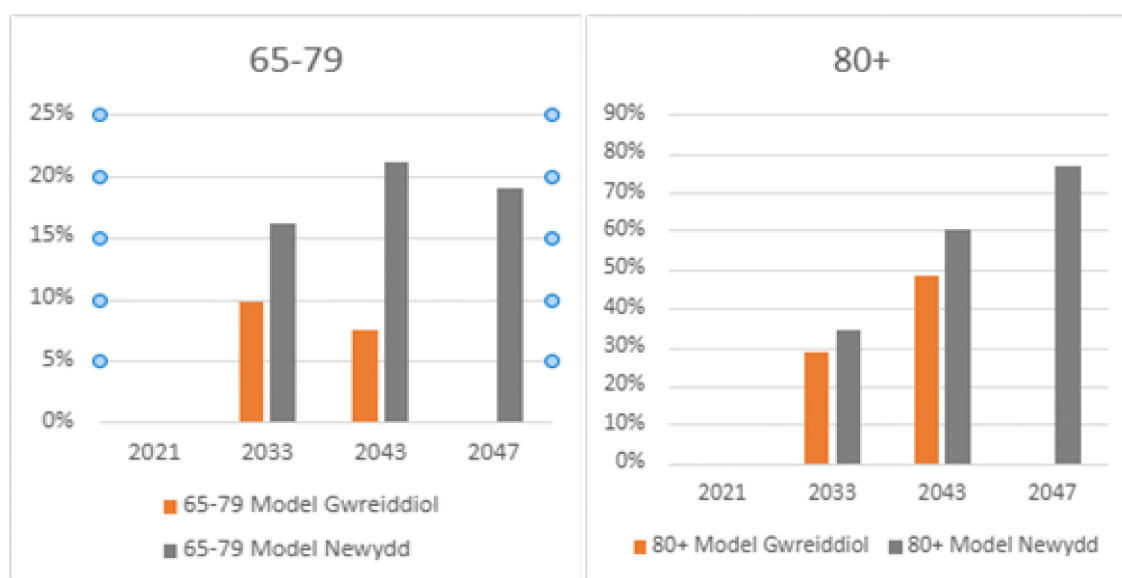
Graff 1 a 2 – Amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed ([Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru](#))

Mae hefyd yn ddefnyddiol i edrych ar y newid yma fel canran, lle mae cynnydd o 77% yn cael ei amcan ar gyfer y boblogaeth 80 oed a hŷn erbyn 2047 o'i gymharu gyda 2021.

- **Cymhariaeth poblogaeth (Canran)**

Tabl 2 – Newid canrannol amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed ([Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru](#))

	65-79		80+	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2021	0%	0%	0%	0%
2033	10%	16%	29%	34%
2043	8%	21%	48%	60%
2047		19%		77%

Graff 3 a 4 – Newid canrannol amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed ([Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru](#))

Diweddariad amcanestyniadau heb ymyrraeth:

Mae'r cynnydd yn yr amcanestyniadau poblogaeth yn amlwg am gael effaith uniongyrchol ar y model gofal gwreiddiol.

Mae'r adroddiad gwreiddiol yn dangos manylder dadansoddiad oedran ar gyfer y tdair prif ffrwd gofal 'traddodiadol' (Gofal Preswyl/ Nyrsio (heblaw Dementia), Gofal Preswyl/ Nyrsio (Dementia), Gofal Cartref). Yn fras mae'n dangos fod yr angen am y dair ffrwd gofal yn cynyddu gydag oedran. Mae hi felly yn ddefnyddiol i edrych ar y data mewn dau grŵp oed sef 65-79 oed lle mae darpariaeth gofal is, a 80 + oed lle mae darpariaeth gofal uwch. Mae hyn yn golygu bydd y cynnydd pellach yn y rhagamcanion poblogaeth ar gyfer y grwpiau oedran hynaf yn cael effaith mawr ar y ffrydiau gofal yma.

Mae'n bwysig nodi, fel y model gwreiddiol mae'r amcanestyniadau hyn yn seiliedig ar y newidiadau yn y boblogaeth e.e. cymdeithas sy'n heneiddio, ac nid ar unrhyw newidiadau ffordd o fyw, iechyd neu dechnolegol. Mae'r amcanestyniadau hyn hefyd yn seiliedig ar wasanaethau cymdeithasol Gwynedd yn gweithredu yn yr un modd ag y maent ar hyn o bryd.

Mae hefyd yn bwysig tynnu sylw at ystadegau newydd gan yr ONS (2026) fod disgwyliad oes iach (amser cyfartalog yn byw mewn iechyd da yn seiliedig ar gyfraddau marwolaethau cyfredol a sut mae unigolion yn gweld eu hiechyd) wedi gostwng yn sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf. Os yw hyn yn parhau i waethygu mae yna bosibilrwydd y bydd mwy o unigolion yn y grŵp oedran 65-79 angen gofal, a mwy o unigolion o dan 65 angen cefnogaeth (ONS, 2026).

Yng Ngwynedd, fel yng Nghymru gyfan, mae disgwyliad oes iach adeg geni wedi lleihau dros y deng mlynedd diwethaf. Ar gyfer merched yng Ngwynedd, roedd disgwyliad oes oed geni yn 66.6 oed yn 2012-2014 ond erbyn 2022-2024 roedd wedi lleihau i 62.5 oed – lleihad o tua 4 mlynedd. Ar gyfer dynion roedd disgwyliad oes oed geni yn 65.4 oed yn 2012-2014 ond erbyn 2022-2024 roedd wedi lleihau i 62.3 oed – lleihad o tua 2 flynedd (ONS, 2026). Dengys y data yma fod iechyd poblogaeth Gwynedd, fel Cymru gyfan a Phrydain, yn gwaethygu. Mae disgwyl felly i bobl dreulio lai o'u bywyd mewn iechyd cyffredinol 'da', a bydd hyn yn cael effaith ar angen gofal y boblogaeth.

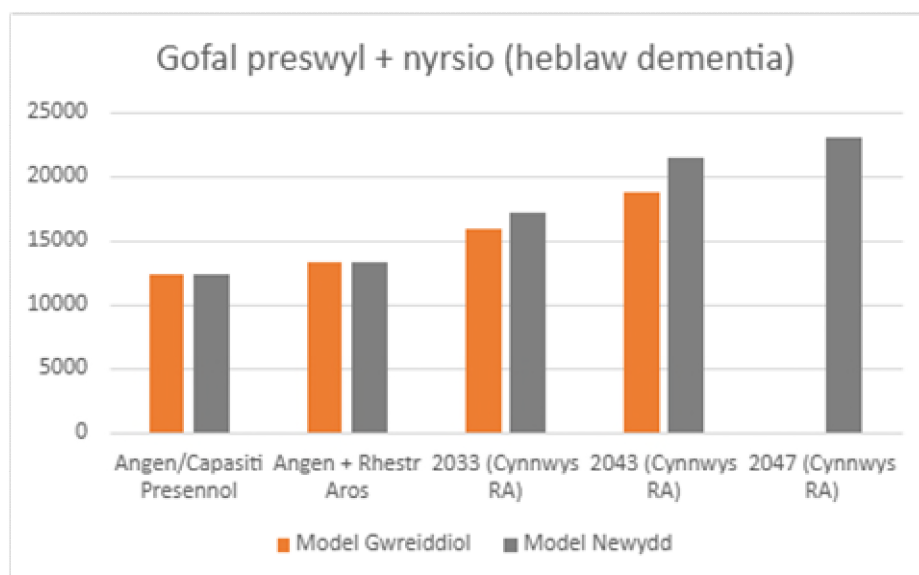
Dyma fanylion y rhagamcanion nifer oriau gofal ar gyfer y dair ffrwd gofal, gan gymharu rhwng y model gwreiddiol a'r model newydd.

Gofal Preswyl / Nyrsio (Heblaw Dementia)

Tabl 3 – Rhagamcanion angen gofal preswyl / nyrsio (heblaw dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	Nifer oriau gofal		Canran Newid o'r Angen Presennol	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
Angen/Capasiti Presennol	12,326	12,326	0%	0%
Angen + Rhestr Aros	13,275	13,275	8%	8%
2033 (Cynnwys RhA)*	16,013	17,228	30%	40%
2043 (Cynnwys RhA)*	18,835	21,441	53%	74%
2047 (Cynnwys RhA)*		23,057		87%

*Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Graff 5 – Rhagamcanion angen gofal preswyl / nyrsio (heblaw dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

Cynnwys RA = Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Tu ôl i'r data:

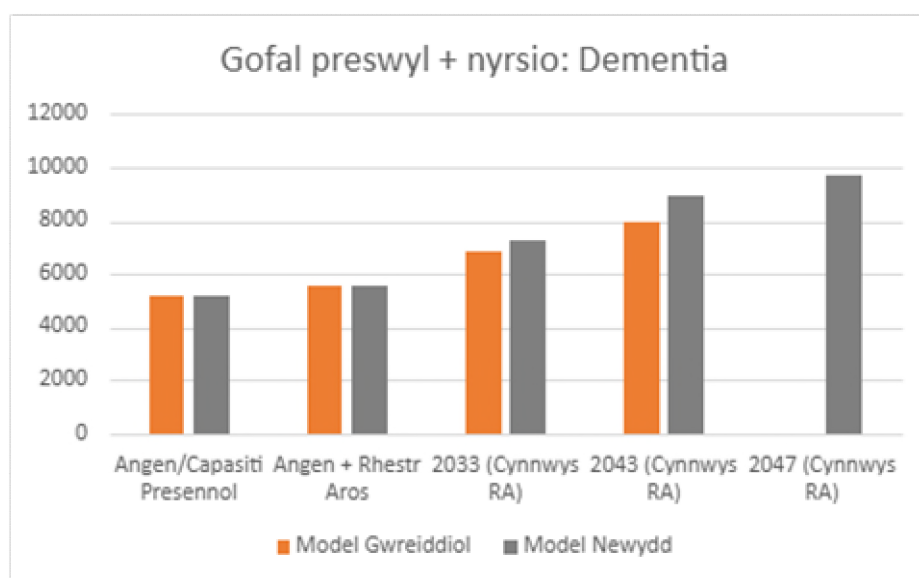
Dangosa'r tabl a'r graff uchod fod y cynnydd pellach yn y grwpiau oed hynaf yn cael effaith sylweddol ar angen gofal preswyl / nyrsio (heblaw dementia). Dangosa'r data os na fydd newid yn y ffordd y mae gofal yn cael ei ddarparu neu newid ar iechyd y boblogaeth wrth heneiddio, gallai'r angen mewn gofal gynyddu hyd at 87% erbyn 2047 o'i gymharu gyda'r ddarpariaeth yn ystod 2023. Roedd y model gwreiddiol yn amcan cynnydd o 53% erbyn 2043.

Gofal Preswyl / Nyrsio (Dementia)

Tabl 4 – Rhagamcanion angen gofal preswyl / nyrsio (dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	Nifer oriau gofal		Canran Newid o'r Angen Presennol	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
Angen/Capasiti Presennol	5,220	5,220	0%	0%
Angen + Rhestr Aros	5,597	5,597	7%	7%
2033 (Cynnwys RhA)*	6,831	7,267	31%	39%
2043 (Cynnwys RhA)*	8,004	8,978	53%	72%
2047 (Cynnwys RhA)*		9,673		85%

**Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.*

Graff 6 – Rhagamcanion angen gofal preswyl / nyrsio (dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

Cynnwys RA = Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Tu ôl i'r data:

Dangosa'r tabl a'r graff uchod fod y cynnydd pellach yn y grwpiau oed hynaf yn cael effaith sylweddol ar angen gofal preswyl / nyrsio (dementia). Dangosa'r data os na fydd newid yn y ffordd y mae gofal yn cael ei ddarparu neu yng nghyffredinrwydd dementia, gallai'r angen mewn gofal gynyddu hyd at 85% erbyn 2047 o'i gymharu gyda'r ddarpariaeth yn 2023. Roedd y model gwreiddiol yn amcan cynnydd o 53% erbyn 2043.

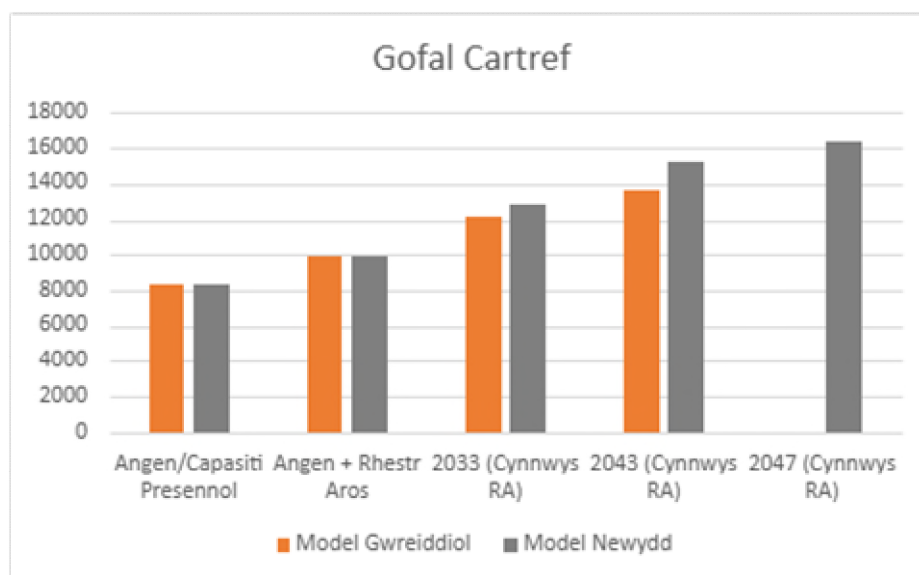
Mae'n bwysig nodi: wrth ragamcanu faint o unigolion fydd angen gofal preswyl/nyrsio dementia yn y dyfodol rydym wedi defnyddio rhagfynegai poblogaeth, ond nid ydym wedi defnyddio rhagfynegai ar sut mae niferoedd dementia yn tyfu. Mae ymchwil yn dangos fod cyfradd dementia yn cynyddu, nid dim ond oherwydd oed, ond o ganlyniad i nifer o resymau gwahanol e.e. ffordd o fyw a llygredd aer (Alzheimer's Society, 2021). Mae'r adroddiad yma yn canolbwyntio ar y newid mewn demograffeg yn unig.

Gofal Cartref

Tabl 5 – Rhagamcanion angen gofal cartref yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	Nifer oriau gofal		Canran Newid o'r Angen Presennol	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
Angen/Capasiti Presennol	8,393	8,393	0%	0%
Angen + Rhestr Aros	9,893	9,893	18%	18%
2033 (Cynnwys RhA)*	12,130	12,836	45%	53%
2043 (Cynnwys RhA)*	13,664	15,214	63%	81%
2047 (Cynnwys RhA)*		16,366		95%

*Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Graff 7 – Rhagamcanion angen gofal cartref yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

Cynnwys RA = Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Tu ôl i'r data:

Dangosa'r tabl a'r graff uchod fod y cynnydd pellach yn y grwpiau oed hynaf yn cael effaith sylweddol ar angen gofal cartref. Dangosa'r data os na fydd newid yn y ffordd y mae gofal yn cael ei ddarparu neu yn iechyd y boblogaeth wrth heneiddio, gallai'r angen

am ofal gynyddu hyd at 95% erbyn 2047 o'i gymharu gyda'r ddarpariaeth yn 2023. Roedd y model gwreiddiol yn amcan cynnydd o 63% erbyn 2043.

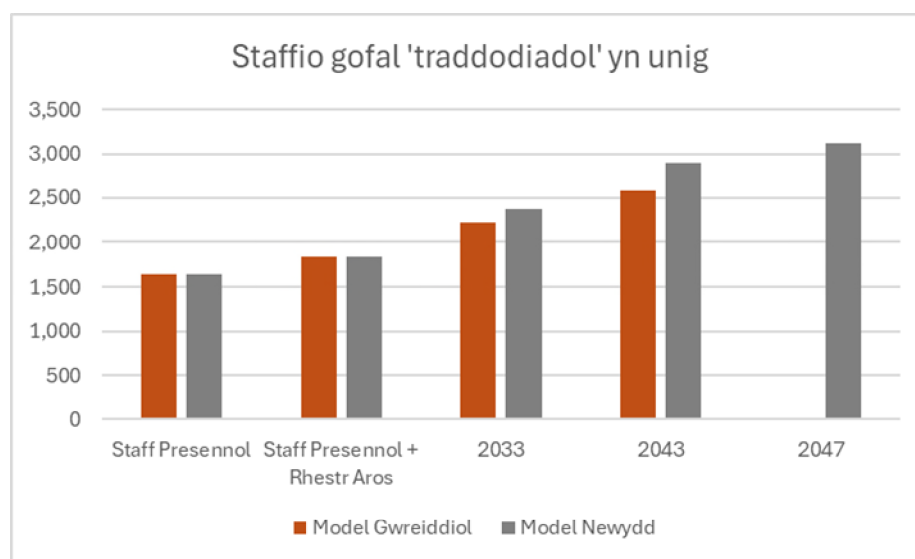
Dyma fanylion rhagamcanion y model gwreiddiol a'r model newydd o ran y nifer staff gofal fyddai ei angen i ddiwallu'r angen am ofal a ragwelir (yn cynnwys gweithlu mewnol y Cyngor a darparwyr allanol sy'n gweithredu yng Ngwynedd):

Staffio:

Tabl 6 – Rhagamcanion angen staffio gofal ‘traddodiadol’ yn unig yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	Nifer staff		Canran Newid o'r Angen Presennol	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd	Model Gwreiddiol	Model Newydd
Staff Presennol	1,647	1,647		
Staff Ychwanegol Rhestr Aros	185	185		
2033 (Cynnwys RhA)*	2,228	2,378	35%	44%
2043 (Cynnwys RhA)*	2,578	2,902	57%	76%
2047 (Cynnwys RhA)**		3,122		90%

*Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros, canrannau yn dangos newid yn erbyn 'baseline' presennol heb y rhestr aros.

Graff 8 – Rhagamcanion angen staffio gofal ‘traddodiadol’ yn unig yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

Tu ôl i'r data:

Roedd yr adroddiad Llechen Lân gwreiddiol yn trafod anghenion gweithlu fwy eang, gan gynnwys gweithwyr cymdeithasol/therapyddion, a'r meysydd arloesol. Mae'r infograffeg ar dudalen 2 yn dangos y cynnydd pellach ar gyfer y gweithlu eang yma, i

gadw'r cysondeb gyda'r infograffeg yn yr adroddiad gwreiddiol. I gadw cysondeb gyda gweddill yr adroddiad mae'r tabl uchod a'r drafodaeth isod yn canolbwyntio ar angen gweithlu y meysydd fwy 'traddodiadol' o ofal yn unig (Gofal preswyl/ nyrsio ac gofal cartref).

Pan ysgrifennwyd y papur Llechen Lân gwreiddiol roedd 1,647 o staff yn gweithio yn y meysydd gofal 'traddodiadol'. O'r data amcangyfrifwyd byddai angen 185 o aelodau staff ychwanegol i gyfarch y rhestr aros fel yr oedd ar y pryd.

Dangosa'r tabl uchod fod y cynnydd pellach yn y grwpiau oed hynaf yn cael effaith sylweddol ar angen staffio. Dangosa'r data os na fydd newid yn y ffordd mae gofal yn cael ei ddarparu neu ar iechyd y boblogaeth wrth heneiddio, gallai'r angen mewn staff gynyddu hyd at 90% erbyn 2047 o'i gymharu gyda'r lefel staff gwreiddiol. Roedd y model gwreiddiol yn amcan cynnydd o 57% erbyn 2043.

Cyllid:

Mae'r adran hon yn tynnu sylw at yr effaith y mae'r newidiadau yn yr amcanestyniadau poblogaeth yn ei chael ar yr amcanestyniadau cyllid. Mae'r tabl hwn yn tynnu sylw at gost ariannol y dair ffrwd gofal traddodiadol; gofal cartref, gofal preswyl/ nyrsio (heblaw dementia) a gofal preswyl/ nyrsio (dementia).

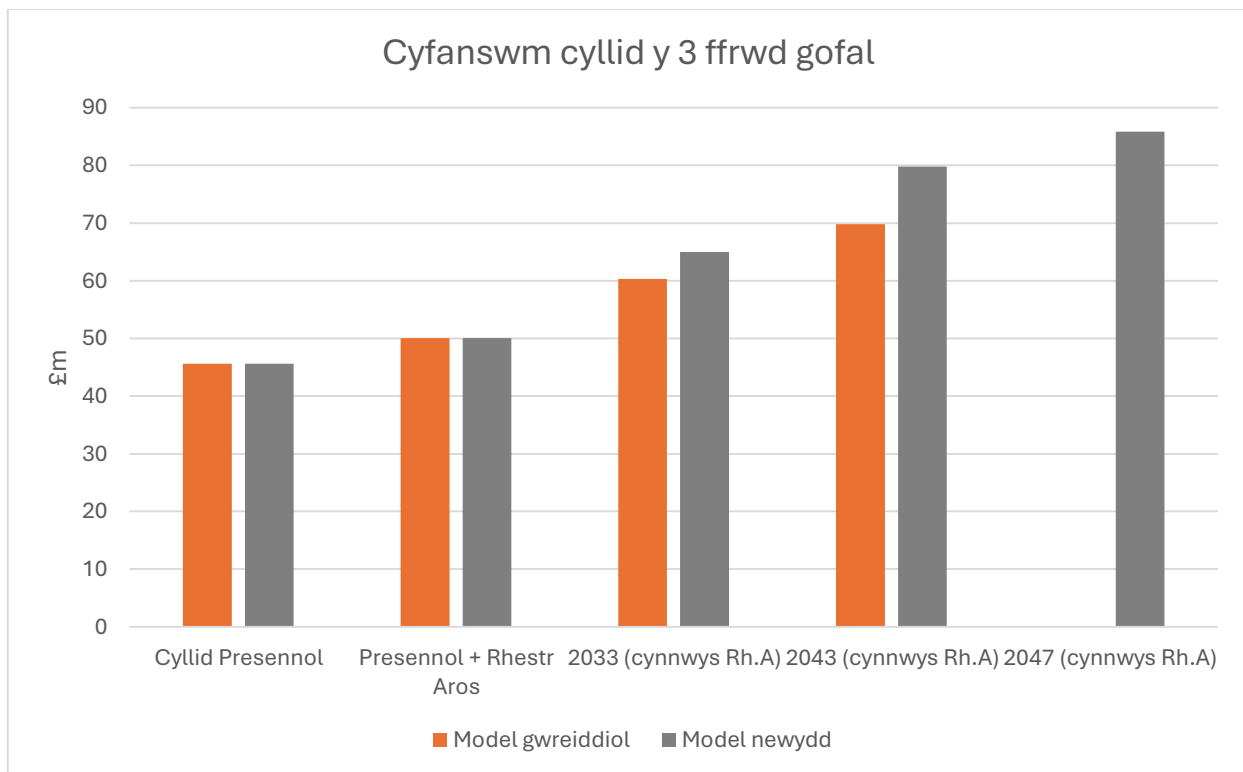
Mae gofal cartref yn ffurfio tua 26% o'r cyfanswm costau dan sylw; gofal preswyl / nyrsio (heblaw dementia) yn ffurfio tua 53%; a gofal preswyl / nyrsio (dementia) yn tua 21% (ar sail llinell sylfaen cyllideb 2023). Gellir gweld dadansoddiad manwl o'r dair ffrwd ar wahân yn atodiad 1.

Mae'n bwysig cofio fod costau wedi eu cyfrifo ar sail prisiau 2023-24. Mae effaith chwyddiant rhwng rŵan a 2033/2043/2047 wedi ei anwybyddu fel ein bod yn cymharu debyg wrth debyg.

Tabl 7 – Cyfanswm rhagamcanion cyllid yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	£M	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2023 Cyllid Presennol	45.6	45.6
2023 Rhestr Aros	4.5	4.5
2033(Cynnwys RhA) *	60.3	65.0
2043 (Cynnwys RhA)*	69.8	79.8
2047 (Cynnwys RhA)*		85.8

**Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros*

Graff 9 – Rhagamcanion cyllid y tri ffrwd gofal 'traddodiadol' yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

Cynnwys Rh.A = Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros.

Tu ôl i'r data:

Roedd yr adroddiad blaenorol yn dangos y byddai angen cyllid ychwanegol o £4.5m i ddiwallu'r gofal ychwanegol oedd ei angen ond ddim yn cael ei ddarparu ar y pryd ar draws y dair ffrwd gofal. Ar ben hynny byddai'r newid demograffeg a ragamcanwyd yn y model gwreiddiol yn golygu y byddai angen £10.2m ychwanegol erbyn 2033, a £19.7m ychwanegol erbyn 2043.

Mae'r model newydd yn amcangyfrif symiau uwch ar gyfer effaith y newid demograffeg; bydd angen **£14.9m ychwanegol erbyn 2033 a £29.7m erbyn 2043**. Yn ogystal mae'r rhagamcanion newydd yn galluogi amcangyfrif y ffigwr ychwanegol fydd ei angen **erbyn 2047, sef £35.7m**.

Adlewyrchu demograffi yn y gyllideb:

Yn y gorffennol fe fu gan y Cyngor drefn ar gyfer rhoi ychwanegiad demograffi blynyddol yng nghyllideb yr adran Oedolion er mwyn adlewyrchu pwysau ariannol anorfod yn deillio o gynnydd yn y boblogaeth oedran hŷn. Cafodd y drefn yma ei ‘rhewi’ o 2023/24 ymlaen yn dilyn y gostyngiad bychan yn y boblogaeth yng Nghyfrifiad 2021 a thra’n aros am y rhagamcanion poblogaeth newydd.

Fe ellid ailgyflwyno trefn debyg gan seilio hynny ar y model rhagolygon cyllidol newydd a amlinellir uchod. Byddai hynny yn golygu adio symiau blynyddol o dros £1m ar gyfartaledd dros yr ychydig flynyddoedd nesaf:

Tabl 10 – Addasiad demograffeg blynyddol fyddai ei angen i adlewyrchu’r cynnydd costau a fodelwyd uchod, 2027/28 i 2034/35 (heb gynnwys effaith Rhestr Aros)

Blwyddyn gyllidol	Addasiad demograffeg posibl £’000 *
2027/28	850
2028/29	1,434
2029/30	1,420
2030/31	1,416
2031/32	1,071
2032/33	1,010
2033/34	1,523
2034/35	1,809

* union sail y model cyllidol arfaethedig yn cael ei fireinio, felly gallai’r symiau yma newid

Crynodeb Diweddariad Data:

Mae'r diweddariad data uchod yn tynnu sylw at y ffaith bod yr argyfwng gofal yn cynyddu ar gyfradd fwy brawychus nag a feddyliwyd yn flaenorol. Mae hyn yn awgrymu bod yr angen i symud i ffwrdd o ddulliau gofal traddodiadol a chael Llechen Lân i'r ffordd rydym yn gweithio yn bwysicach nag erioed.

Mae adran 2 yn symud i drafod sut mae'r dulliau arloesol; taliadau uniongyrchol a teleofal wedi newid dros y dair blynedd diwethaf. Mae hefyd yn amlinellu gwaith sydd wedi digwydd yn y maes tai gofal ychwanegol. Mae adran 3 wedyn yn mynd ymlaen i drafod yr hyn sydd wedi'i gyflawni ar y rhaglen waith, pa waith sydd angen parhau ac mewn rhai achosion pa waith sydd dal i'w ddechrau.

Mae'r ffigurau hyn yn amlinellu'r newid yn y deng ac ugain mlynedd nesaf ond mae'n bwysig nodi bod y cynnydd hwn yn digwydd nawr ac mae angen cychwyn cynllunio a newid nawr.

Rhan 2: Dulliau Arloesol

Y 'Mitigations' / Dulliau Arloesol

Yn yr adroddiad gwreiddiol trafodwyd rhai dulliau arloesol a all gael eu defnyddio i leihau y galw ar ofal lle yn berthnasol, a cynnig opsiynau tu hwnt i ofal 'traddodiadol'. Roedd rhain yn cynnwys gwaith cymunedol, gweithio ar sail cryfder, taliadau uniongyrchol, technoleg a deallusrwydd artiffisial (AI) a thai gofal ychwanegol.

Mae'r diweddariad data yma yn canolbwyntio ar daliadau uniongyrchol, teleofal a thai gofal ychwanegol. Mae'r rhan yma yn rhoi diweddariad ar sut mae'r oriau/niferoedd o ddefnydd taliadau uniongyrchol a theleofal wedi newid yn y dair blynedd diwethaf . Yna, aiff ymlaen i dynnu sylw at ganfyddiadau newydd o'r adroddiad Tai LIN (Mehefin 2026) a gwblhawyd yn ddiweddar ar yr angen y maent yn ei ragweld ar gyfer tai gofal ychwanegol yn y dyfodol.

Bydd rhan 3 yn diweddarau mwy ar y gwaith sydd wedi digwydd yn y dair blynedd diwethaf yn y meysydd arloesol i gyd.

Taliadau uniongyrchol

Yn yr adroddiad gwreiddiol oedd yn cynnwys data Mai 2023, roedd 1,583.75 awr o ofal yn cael ei ddarparu yn wythnosol drwy daliadau uniongyrchol. Erbyn Mai 2026 roedd 2,656 awr o ofal yn cael ei ddarparu drwy daliadau uniongyrchol. Mae hyn yn gynydd o tua 1,072 awr, neu 68%, mewn tair blynedd. Er mwyn cael darlun llawn o daliadau uniongyrchol mae hefyd yn bwysig i edrych ar nifer yr unigolion sydd yn eu derbyn, gan ei fod yn bosib i'r data oriau gael ei effeithio gan lefelau anghenion.

Wrth edrych ar y data yma fesul unigolyn sydd yn derbyn taliadau uniongyrchol, mae tuedd tebyg i'w weld. Yn mis Mai 2023 roedd 57 o unigolion yn derbyn taliadau uniongyrchol, ond erbyn Mai 2026 roedd 119 unigolyn. Mae hyn yn gynydd o 62 unigolyn, sef 109%.

Dangosa hyn gynydd sylweddol mewn darpariaeth ac yn y nifer o unigolion sydd yn derbyn taliadau uniongyrchol mewn tair blynedd. Dylid bod yn ymwybodol fod y niferoedd cychwynnol yn 2023 yn eithaf bach sydd yn effeithio ar faint y canran newid, a byddai'n ddefnyddiol i barhau i edrych ar y data yma i weld os fydd cynnydd tebyg yn parhau i gael ei weld. Mae'n werth nodi hefyd bod y duedd i fyny yn debygol o lefelu dros amser. Gan nad yw taliadau uniongyrchol yn aml ar gael i unigolion ag anghenion dwys, mae'n anoddach dros amser i barhau i gynyddu niferoedd taliadau uniongyrchol.

Teleofal/technoleg

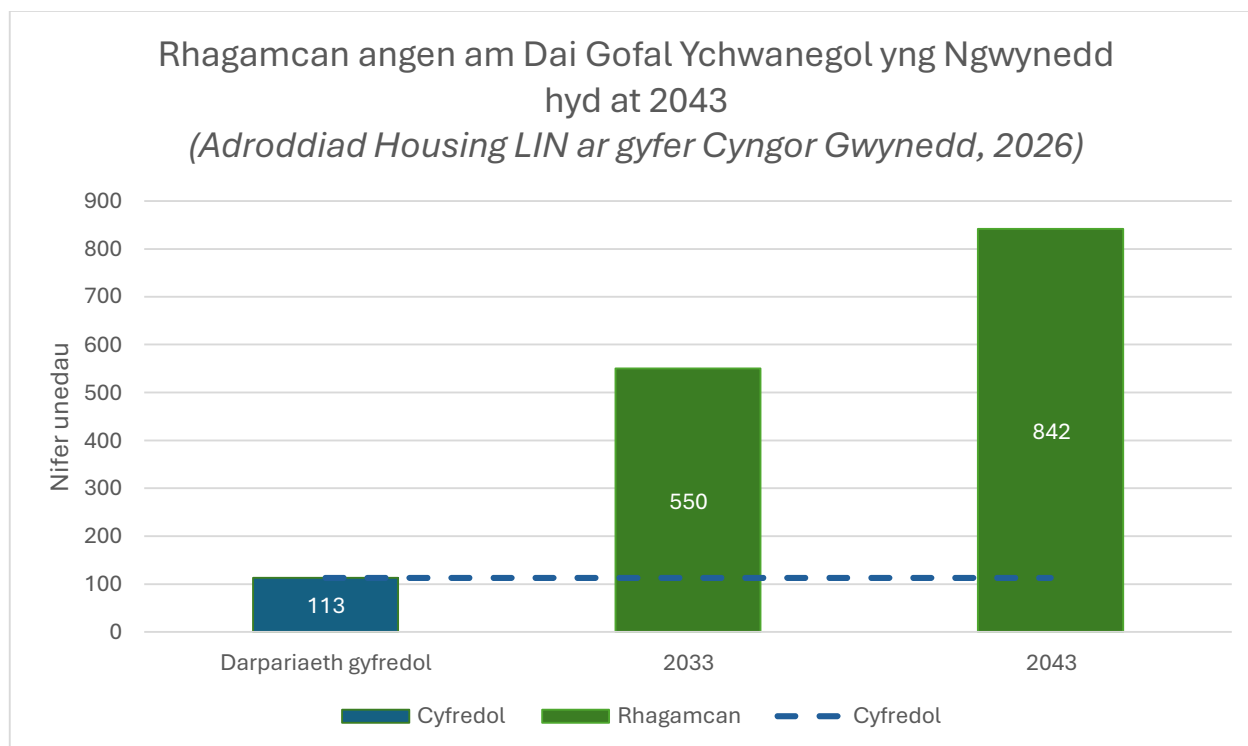
Yn yr adroddiad gwreiddiol oedd yn cynnwys data o Mai 2023 roedd 1,396 unigolyn yn gwneud defnydd o deleofal/technoleg. Erbyn Mai 2026 roedd 1,485 unigolyn. Mae hyn yn gynydd o 89 unigolyn, neu 6%, mewn tair blynedd.

Dylid bod yn ymwybodol fod y niferoedd cychwynnol yn 2023 yn eithaf bychan sydd yn effeithio ar faint y canran newid, a byddai'n ddefnyddiol i barhau i edrych ar y data yma i weld os fydd cynnydd tebyg yn parhau i gael ei weld. Mae Rhan 3 yn amlinellu pa waith sydd wedi digwydd yn y maes yma dros y dair blynedd diwethaf.

Tai gofal ychwanegol

Comisiynwyd cwmni ymgynghorol i fodelu yr angen am wahanol fathau o leoliadau gofal i'r dyfodol yng ngoleuni cyfeiriad Llechen Lân, dyheadau defnyddwyr gwasanaeth a datblygiadau yn y maes yn gyffredinol. Mae'r adroddiad hwnnw yn cynnwys rhagamcan o'r angen am nifer o wahanol fathau o ddarpariaeth i'r dyfodol; yn yr adroddiad yma canolbwyntir ar y tafluniad o'r cynnydd yn y nifer o leoedd mewn tai gofal ychwanegol gan bod hwnnw'n rhan allweddol o'r darlun.

O ran y ddarpariaeth o dai gofal ychwanegol, mae'r adroddiad (Mehefin 2026) yn rhagamcanu y bydd angen cynyddu'r ddarpariaeth ar draws Gwynedd dros y blynnyddoedd nesaf fel a ganlyn:

Graff 10 – Rhagamcanion angen am Dai Gofal Ychwanegol yng Ngwynedd hyd 2043 (adroddiad Housing LIN)

Fe fydd angen ystyried ail-ymweld â sail y model yma a meintoli'r angen tebygol yng ngoleuni effaith y rhagamcanion poblogaeth diwygiedig fel a amlinellir uchod.

Diweddariad gweithio tuag at y cymedr gwledig

Yn ystod y prosiect Llechen Lân gwreiddiol crëwyd model yn dangos effeithiau posib lleihau yr angen am ofal cartref a preswyl, fel bod darpariaeth Gwynedd yn debycach i'r hyn sydd yn cael ei ddarparu mewn cynghorau gwledig eraill. Disgrifiwyd hyn fel 'cymedr gwledig' a'r nod oedd cyrraedd lefel tebyg i siroedd gwledig eraill Cymru erbyn 2043. Er mai darlun yn unig oedd hwn i ddangos effaith posib newid darpariaeth gofal, mae'n ddefnyddiol edrych ar ddata diweddaraf Gwynedd i weld sut mae'n cymharu gyda'r model gwreiddiol. Mae'r gwaith yma am parhau i'r dyfodol.

Gofal Preswyl:

Mae'r data yn dangos twf mewn angen gofal preswyl rhwng 2023 a 2026 yn cyd-fynd gyda rhagamcanion y model. Mae twf o 10% wedi ei weld rhwng 2023 a 2026. Mae lefel y ddarpariaeth gofal preswyl yn parhau i fod yn uwch na'r lefel yng ngweddill siroedd gwledig Cymru. Awgrymir dylid parhau i edrych ar y data yma yn rheolaidd i weld os yw'r twf yma yn parhau ar yr un raddfa, a gwneud mwy o waith cefndirol i weld be sydd yn arwain at y cynnydd yn y lleoliadau preswyl.

Gofal Cartref:

Dengys y data gofal cartref ddarlun gwahanol, lle mae'r lefel o ofal cartref traddodiadol sy'n cael ei ddarparu yn ymddangos i fod wedi lleihau ers 2023. Mae hyn yn wahanol i'r model. Dylid nodi fod gwaith tacluso data dros y ddwy flynedd diwethaf yn golygu bod y data yma yn llai dibynadwy. Mae'n bosib fod hyn hefyd yn arwydd o effaith buan rhai o'r dulliau arloesol drafodwyd uchod (taliadau uniongyrchol a teleofal ayyb), ond gwyddom fod rhestrau aros yn parhau am ofal cartref, ac ar llawr ddaear mae'n ymddangos fod y galw am ofal cartref yn uwch nag erioed. Mae'n rhy fuan i dynnu casgliadau pendant o'r data yma. Awgrymir dylid parhau i sicrhau safon y data yma a cadw llygad ar y tueddiadau, a wedyn gellir tynnu canlyniadau mwy pendant o'r data dros y blynyddoedd nesaf wrth i'r dulliau arloesol wreiddio.

Rhan 3: Diweddariad Rhaglen Waith

Rydym wedi amlinellu'r gwaith sydd wedi'i wneud ym mhob ffrwd waith yn y daenlen Excel atodedig.

Rhan 4: Camau Nesaf

Llyfryddiaeth:

Alzheimer's Society (2021). *Risk factors for dementia*. [Ar lein] Alzheimer's Society. Ar gael yn:
https://www.alzheimers.org.uk/sites/default/files/pdf/factsheet_risk_factors_for_dementia.pdf

Llywodraeth Cymru (2026). *Amcanestyniadau poblogaeth cenedlaethol: sail-2024* [Ar Lein] Ar gael yn:
<https://www.llyw.cymru/amcanestyniadau-poblogaeth-cenedlaethol-sail-2024.html>

Llywodraeth Cymru (2025). *Amcanestyniadau poblogaeth awdurdodau lleol: sail-2022* [Ar Lein] Ar gael yn:
<https://www.llyw.cymru/amcanestyniadau-poblogaeth-awdurdodau-lleol-sail-2022>

ONS (2026). *Health state life expectancy, all ages, UK - Office for National Statistics*. [Ar lein] Ar gael yn:
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/healthandlifeexpectancies/datasets/healthstatelifeexpectancyallagesuk>

The Health Foundation. (2022). *Healthy life expectancy trends in the UK: a watershed moment*. [Ar lein] Ar gael yn:
<https://www.health.org.uk/reports-and-analysis/analysis/healthy-life-expectancy-trends-in-the-uk-a-watershed-moment>

Atodiad 1: Data Cyllid cefndirol i rhan 2

- Cyllid gofal Preswyl/ Nyrsio (Heblaw Dementia):**

Tabl 11 – Rhagamcanion cyllid gofal preswyl/nyrsio (heblaw dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	£M	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2023 Cyllid Presennol	24.4	24.4
2023 Rhestr Aros	1.2	1.2
2033 *	30.9	33.3
2043 *	36.4	41.4
2047 *		44.6

**Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros*

- Cyllid gofal Preswyl/ Nyrsio (Dementia):**

Tabl 12 – Rhagamcanion cyllid gofal preswyl/nyrsio (dementia) yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	£M	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2023 Cyllid Presennol	9.4	9.4
2023 Rhestr Aros	1.1	1.1
2033 *	12.9	13.7
2043 *	15.1	17.0
2047 *		18.3

**Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros*

- Cyllid Gofal Cartref:**

Tabl 13 – Rhagamcanion cyllid gofal cartref yn seiliedig ar amcanestyniadau poblogaeth Gwynedd sail 2018 (Model Gwreiddiol) a sail 2022 (Model Newydd) ar gyfer y boblogaeth 65-79 oed a 80+ oed

	£M	
	Model Gwreiddiol	Model Newydd
2023 Cyllid Presennol	11.8	11.8
2023 Rhestr Aros	2.1	2.1
2033 *	16.5	18.0
2043 *	18.4	21.4
2047 *		23.0

**Ffigyrau y dyfodol yn cynnwys rhestr aros*

